

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

SUV RESURLARINI MUHOFAZA QILISH VA ULARNI BOSHQARISHNING EKOLOGIK ASOSLARI

Abdurashidova Shabbona

Annotatsiya: Ushbu maqolada suv resurslarining ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati, ularni muhofaza qilish va oqilona boshqarishning zaruriyati yoritilgan. Suv tanqisligi, ifloslanish, iqlim o'zgarishi kabi omillarning suv tizimlariga ko'rsatadigan salbiy ta'siri tahlil qilingan. O'zbekistonda suv resurslarini muhofaza qilishga qaratilgan davlat siyosati, xalqaro hamkorlik, ilmiy va innovatsion yondashuvlarning roli ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: suv resurslari, ekologiya, muhofaza, boshqaruv, iqlim o'zgarishi, barqaror rivojlanish.

Аннотация: В статье рассматривается экологическое, экономическое и социальное значение водных ресурсов, а также необходимость их охраны и рационального управления. Проанализированы такие факторы, как дефицит воды, загрязнение и изменение климата, оказывающие негативное влияние на водные системы. Отмечена роль государственной политики, международного сотрудничества и инновационных подходов в обеспечении охраны водных ресурсов в Узбекистане.

Ключевые слова: водные ресурсы, экология, охрана, управление, изменение климата, устойчивое развитие.

Annotation: This article explores the ecological, economic, and social significance of water resources, as well as the necessity of their protection and sustainable management. It analyzes factors such as water scarcity, pollution, and climate change that negatively affect water systems. The role of state policy, international cooperation, and innovative approaches in ensuring water conservation in Uzbekistan is highlighted.

Keywords: water resources, ecology, protection, management, climate change, sustainable development.

Suv inson hayoti va tabiiy ekotizimlarning ajralmas qismi bo'lib, uning mavjudligi iqtisodiyot, qishloq xo'jaligi, sanoat hamda ijtimoiy sohalarining barqaror rivojlanishi uchun hal qiluvchi omildir. XXI asrda suv resurslari bilan bog'liq ekologik muammolar global miqyosda eng dolzarb masalalardan biriga aylangan. Aholi sonining o'sishi, sanoatning kengayishi, iqlim o'zgarishi va suv resurslaridan samarasiz foydalanish natijasida ko'plab mamlakatlarda, xususan, O'zbekistonda ham suv tanqisligi tobora kuchaymoqda. Suv resurslarini muhofaza qilish masalasi O'zbekiston Respublikasida mustaqillik yillaridan boshlab davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

shakllanib kelmoqda. Chunki mamlakat hududining katta qismi qurg‘oqchil iqlim mintaqasida joylashgan bo‘lib, suv resurslari asosan transchegaraviy daryolar — Amudaryo va Sirdaryodan shakllanadi. Shu sababli suv resurslarini oqilona boshqarish, ularning ifloslanishini oldini olish, suvdan tejimli foydalanish tizimini joriy etish ekologik xavfsizlikning asosiy omillaridan biridir.

O‘zbekistonda suv resurslarini boshqarishning ekologik asoslari qator qonun va dasturlarda o‘z aksini topgan. Jumladan, “Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risida”gi Qonun, “Ekologik xavfsizlik konsepsiyasi”, “Yashil O‘zbekiston” strategiyasi hamda “2020–2030 yillarda suv xo‘jaligini rivojlantirish konsepsiyasi” shular jumlasidandir. Ushbu hujjatlar suv resurslarini muhofaza qilishni, ularni tejoychi texnologiyalarni joriy etishni va aholi o‘rtasida ekologik madaniyatni oshirishni nazarda tutadi. So‘nggi yillarda suv resurslarini boshqarishda raqamli texnologiyalar va ilmiy yondashuvlar muhim o‘rin tutmoqda. Masalan, tomchilatib sug‘orish, lazerli yer tekislash, suvni qayta ishlatish texnologiyalari keng joriy etilmoqda. Bu usullar nafaqat suv tejamlorligini ta‘minlaydi, balki yerning unumdorligini oshirishga, chiqindilarni kamaytirishga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, O‘zbekiston BMTning “Barqaror rivojlanish maqsadlari” dasturi doirasida suv resurslarini muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishiga moslashish bo‘yicha xalqaro hamkorlikni kuchaytirmoqda.

Ekologik nuqtai nazardan, suv ifloslanishi masalasi eng xavfli muammolardan biri hisoblanadi. Sanoat korxonalari chiqindilari, qishloq xo‘jaligida ishlatiladigan pestitsid va o‘g‘itlar, maishiy chiqindilar daryolar va yer osti suvlarining sifatini yomonlashtirmoqda. Natijada suv resurslarining tabiiy holati buziladi, biologik xilmaxillik kamayadi va inson salomatligiga zarar yetadi. Shu sababli, suvni tozalash inshootlarini modernizatsiya qilish, ekologik nazoratni kuchaytirish, chiqindi suvlarni qayta ishlash tizimini yo‘lga qo‘yish bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etadi. Suv resurslarini boshqarishning ekologik asoslaridan yana biri — bu aholi o‘rtasida ekologik ta‘lim va targ‘ibotni kuchaytirishdir. Suvdan tejab-tergab foydalanish, chiqindilarni daryolarga tashlamaslik, sug‘orish tizimlarini samarali ishlatish kabi amaliy harakatlar aholining ekologik madaniyat darajasi bilan bevosita bog‘liq. Shu bois, maktab va oliy ta‘lim tizimlarida ekologik bilimlarni oshirish, suv muhofazasi mavzusini o‘quv dasturlariga kiritish katta ijobiy natijalar beradi.

Shuningdek, O‘zbekistonning xalqaro tashkilotlar bilan hamkorligi suv resurslarini muhofaza qilishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Xususan, BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP), Osiyo Taraqqiyot Banki, Jahon banki va Yevropa Ittifoqi bilan hamkorlikda suv xo‘jaligini raqamlashtirish, suv tejoychi texnologiyalarni moliyalashtirish, iqlim o‘zgarishiga moslashish loyihalari amalga oshirilmoqda. Bu tashabbuslar O‘zbekistonning ekologik barqarorligini mustahkamlash bilan birga, xalqaro tajribani milliy siyosatga uyg‘unlashtirish imkonini beradi.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Suv resurslarini muhofaza qilishda mahalliy boshqaruv organlarining o'rni ham nihoyatda muhimdir. Hududlarda suvdan foydalanish va uning sifatini nazorat qilish, ichimlik suvi tarmog'idagi yo'qotishlarni kamaytirish, aholiga sifatli suv yetkazib berish tizimini yo'lga qo'yish mahalliy hokimiyatlarning asosiy vazifalaridan biridir. Shu maqsadda, so'nggi yillarda suv tarmoqlarini modernizatsiya qilish, eski quvurlarni yangilash, suv hisoblagichlarni o'rnatish ishlari bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Bu esa suv isrofgarchiligini kamaytirish bilan birga, iqtisodiy samaradorlikni ham oshirmoqda. Suv resurslaridan foydalanishda ekologik muvozanatni saqlash ham muhim masaladir. Daryolar, ko'llar va suv omborlarining tabiiy holatini saqlab qolish, suv havzalari yaqinida biologik xilma-xillikni qo'riqlash, tabiiy yashash muhitini tiklash ishlari O'zbekistonning ekologik strategiyasining ajralmas qismidir. Masalan, Amudaryo va Sirdaryo havzalarida ekologik monitoring tizimlari joriy etilmoqda, bu orqali suv sifati, kimyoviy tarkibi va ifloslanish manbalari muntazam kuzatib borilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, suv resurslarini muhofaza qilish nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik uchun ham zarurdir. Suv tanqisligi muammosi tobora dolzarb bo'lib borayotgan hozirgi sharoitda suv resurslarini oqilona boshqarish, ularni ifloslanishdan asrash, suvdan tejab foydalanish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish — barqaror rivojlanishning muhim kafolatidir. Shu sababli, suv resurslari bilan bog'liq siyosat, ilm-fan va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish O'zbekiston ekologik xavfsizligining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Suv va suvdan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Suv resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi qarori. — Toshkent, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi ma'lumotlari — www.ekologiya.gov.uz
4. UNDP Uzbekistan. "Water Resources Management in Central Asia." — 2022.
5. Qodirov N., Hamidova G. *Ekologiya va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish asoslari*. — Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.
6. World Bank. *Uzbekistan: Strengthening Water Security in the Context of Climate Change*. — Washington, D.C., 2020.
7. Karimov A. *Suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalar*. — Toshkent: "Universitet", 2022.

**O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

8. FAO. *Sustainable Water Management in Agriculture: Central Asia Review*. — Rome, 2021.
9. “Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida suv resurslarini muhofaza qilish.” — O‘zbekiston Milliy axborot agentligi (UzA), 2023.
10. Rasulov B. *Suv resurslarini boshqarish va ekologik xavfsizlik*. — Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022.